

mgr inż. Agata Jażdżik-Osmólska*

Eksplatacja sieci drogowej jako zagadnienie ekonomiczne

Infrastruktura transportowa stanowi część systemu gospodarczego krajów i ma mocne korelacje z ich PKB. Z tego względu siła ekonomiczna gospodarek narodowych znajduje swoje odzwierciedlenie w kapitale zgromadzonym w infrastrukturze transportowej, który stanowi majątek publiczny. Wielkość tego majątku obliuguje do racjonalnego zarządzania nim.

Celem artykułu jest zwrócenie uwagi na ekonomiczny problem zarządzania w Polsce infrastrukturą drogową na etapie jej eksploatacji i wskazanie, jak ważne jest zarządzanie drogami w kontekście wartości kapitału w nich ulokowanego.

Droga jest obiektem technicznym, który może być identyfikowany na podstawie zbioru charakterystycznych dla niego parametrów. Okres istnienia każdego obiektu technicznego można podzielić na cztery podstawowe fazy: wartościowania; projektowania i konstruowania; wytwarzania oraz eksploatacji.

Podczas eksploatacji obiekt jest wykorzystywany do realizacji założonych celów, następują procesy zmieniające jego właściwości i obniżające jego wartość użytkową oraz ujawniają się błędy popełnione w kolejnych etapach powstawania obiektu, a także działają czynniki zewnętrzne (wzrost ruchu, czynniki klimatyczne), będące przyczyną uszkodzenia się elementów, obniżania trwałości i gotowości do realizacji zakładanych celów.

W fazie eksploatacji, za pomocą realizacji zabiegów remontowych, podejmowane są działania, których celem jest przywracanie potencjału użytkowego obiektu.

Zwykle eksploatowany obiekt jest własnością zarządcy, który powinien być zainteresowany, aby przynosił on korzyści przez możliwie długi okres. Oznacza to, że w fazie eksploatacji parametry obiektu muszą być utrzymywane w takim przedziale zmienności, by zachować korzystny stosunek uzyskanych efektów do ponoszonych nakładów.

* Instytut Badawczy Dróg i Mostów

W fazie eksploatacji infrastruktura drogowa wymaga trzech rodzajów zabiegów: utrzymaniowych, remontowych oraz modernizacyjnych (przebudowy), do określenia których proponuję termin *zabiegi eksploatacyjne*. Celem tych zabiegów jest m.in. zapewnienie stałej funkcjonalności, na podstawie zmieniających się potrzeb użytkowników obiektu; bezpieczeństwa korzystania z obiektu, czyli bezpieczeństwa ruchu drogowego.

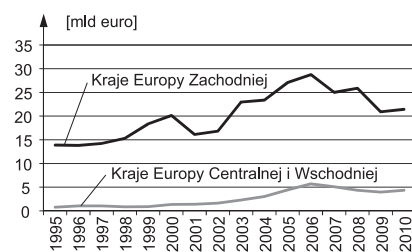
Problem ekonomiczny eksploatacji dróg

Infrastruktura transportowa stanowi część systemu gospodarczego krajów i ma mocne korelacje z ich PKB. Jest to dobrze widoczne na przykładzie krajów rozwijających się, gdzie można obserwować wzrost udziału transportu w obrocie dóbr narodowych i dostarczaniu dostępu do opieki zdrowotnej, edukacji i innych usług publicznych, podstawowych i niezbędnych dla społeczeństwa.

W majątku infrastruktury znajduje swoje odzwierciedlenie siła ekonomiczna gospodarek narodowych. Wiele przykładów na to można odnaleźć w historii: starożytni Rzymianie budowali swoje imperium przez trwałą infrastrukturę techniczną, która przetrwała do dziś: drogi, mosty, akwedukty w całej Europie, Afryce Północnej i na Bliskim Wschodzie, zapewniając przemieszczanie się ludzi, towarów i wody. Podobnie w czasach nam współczesnych w wielu krajach na świecie rozwój historyczny systemów społeczno-ekonomicznych jest mocno skorelowany z fazą rozwoju infrastruktury i rozwojem miast. Dobry system drogowy daje krajowi konkurencyjność w efektywnym i ekonomicznym przemieszczaniu dóbr. Kapitał zgromadzony w infrastrukturze transportowej stanowi majątek publiczny, a wielkość tego majątku obliuguje do racjonalnego zarządzania nim.

Na podstawie dostępnych danych [1] stwierdzono, że w ostatniej dekadzie udział inwestycji w lądowym transporcie w Europie Centralnej i Wschodniej, który do 2002 r. pozostawał na poziomie 1% PKB, osiągnął 2% w 2009 r. i był to najwyższy udział

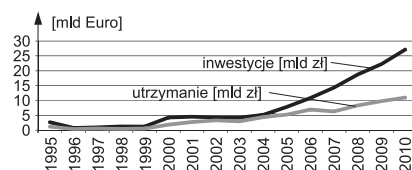
zarejestrowany przez te kraje. Jednocześnie w tym samym czasie wydatkowano na istniejącą sieć drogową kolejne fundusze w ramach zabiegów utrzymaniowych i rehabilitacyjnych (rysunek 1).

Rys. 1. Wydatki na utrzymanie sieci transportowej wg regionów UE w latach 1995 – 2010 [1] w cenach z 2010 r.

W minionej dekadzie we wszystkich krajach UE wzrosł udział inwestycji towarzyszący spadkowi udziału bądź tempa wzrostu wydatków na utrzymanie istniejącej sieci drogowej. Fundusze lokowane na utrzymanie sieci transportowych w ciągu ostatnich kilku lat spadły szczególnie w Europie Centralnej i Wschodniej z poziomu 35% w 2000 r. do 26% w 2011 r. W 11 krajach Europy Zachodniej dane pokazują maksimum kosztów na utrzymanie w 2005 r., po czym ich udział spadł do wcześniejszego poziomu 27%.

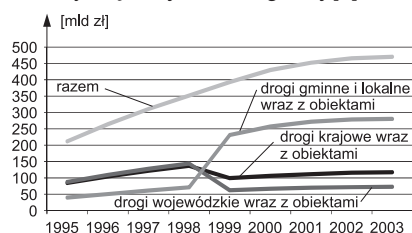
Odnosząc się do sytuacji w Polsce, szczegółowo przedstawionej na rysunku 2, łatwo zauważyć, że korelacja pomiędzy inwestowaniem a utrzymaniem sieci drogowej w Polsce miała miejsce do chwili wejścia Polski do UE. Od 2004 r. nastąpił znaczny wzrost inwestycji dróg krajowych i było to wynikiem prowadzonej wówczas polityki transportowej kraju, która zakładała realizację w jak najszybszym czasie podstawowych ciągów drogowych najwyższego rzędu (plan budowy autostrad i dróg ekspresowych). Nie wiązało

Rys. 2. Wydatki na inwestycje i utrzymanie polskiej sieci transportowej w latach 1995 – 2010 [1]

się to jednak z proporcjonalnym wzrostem wydatków na utrzymanie zwiększającej się sukcesywnie sieci drogowej.

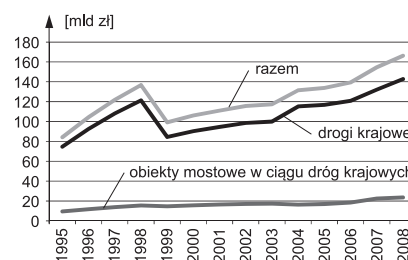
Analiza wpływu lokowania wydatków związanych z potrzebami sieci drogowej na wartość majątku drogowego w Polsce bazuje na wycenie wartości aktywów drogowych, przeprowadzonej przez Zakład Ekonomiki w latach 1995 – 2008 [2]. Wycena majątku drogowego była prowadzona cyklami rocznymi na zlecenie Ministerstwa Skarbu Państwa, przy czym do 2003 r. w zakres wyceny wchodziły wszystkie kategorie dróg, a od 2004 r. do 2008 r. tylko drogi krajowe. Z tego powodu na rysunku 3 przedstawiono wyniki wyceny z lat 1995 – 2003, z których dane dotyczą całej sieci drogowej [3].

Rys. 3. Wartość majątku drogowego w Polsce w latach 1995 – 2003 w cenach bieżących [3]

Z wyceny wynika, że w końcu 2003 r. wartość majątku drogowego w Polsce wynosiła 470 487 mln zł, w tym ponad 60% stanowiły drogi gminne i powiatowe (280 345 mln zł), drogi wojewódzkie – 15% (72 726 mln zł), a drogi krajowe 25% (117 415 mln zł). Znacznie mniejsza wartość dróg najniższego rzędu (ok. 70 000 mln zł), przed rokiem 1999, jest wynikiem reformy administracyjnej, przeprowadzonej w tym czasie.

Obecnie nie prowadzi się w Polsce wyceny wartości kapitału ulokowanego w infrastrukturze drogowej. Ostatnie dostępne dane, które pochodzą z Zakładu Ekonomiki IBDiM, umożliwiają analizę zmiany wartości majątku drogowego dróg krajowych, co zresztą sugeruje brak spektakularnych inwestycji w przypadku dróg wojewódzkich i powiatowych. Na rysunku 4 pokazano, jak zmieniała się wartość majątku dróg krajowych w latach 1995 – 2008 wg wyceny ZE IBDiM. Jak widać, od 1999 r. kapitał ulokowany w drogach krajowych rósł powoli, przy czym od 2006 r. (po pierwszym okresie współfinansowania ze środków UE), tempo wzrostu charakteryzuje

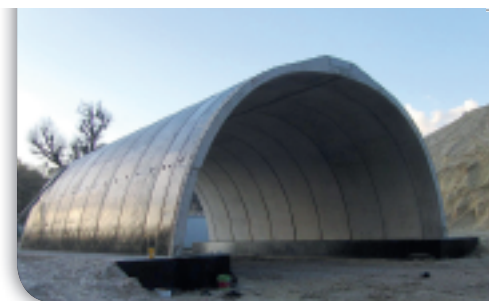
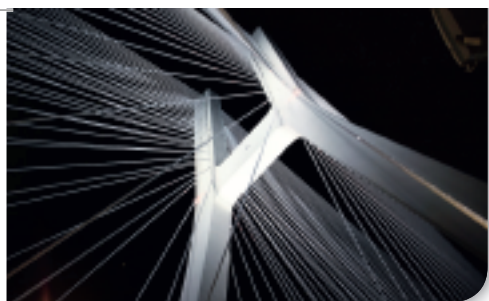
Rys. 4. Wartość majątku dróg krajowych i obiektów mostowych w ich ciągu w Polsce w latach 1995 – 2008 w cenach bieżących [2]

większy dynamizm. Jednocześnie, mimo rosnącej dynamiki inwestycji drogowych, wartość obiektów mostowych w ciągu tej sieci nie zmieniła się praktycznie przez całą dekadę.

Podsumowanie i rekomendacje

Udział wartości inwestycji drogowych w PKB skłania do traktowania aktywów drogowych w kategoriach znacznego majątku publicznego i nakładania obowiązku na zarządcę, aby odpowiednio nimi zarządzał.

(dokończenie na str. 66)

WYKONAWCA SPECJALISTYCZNYCH PRAC BUDOWLANYCH W DZIEDZINACH:

NOWE KONSTRUKCJE

- ▶ sprężanie monolitycznych konstrukcji żelbetowych
- ▶ projektowanie i sprężanie stropów
- ▶ wykonanie sprężonych płyt na gruncie
- ▶ podwieszanie konstrukcji mostowych
- ▶ dostawa materiałów specjalistycznych, łożysk i urządzeń dylatacyjnych

NAPRAWY KONSTRUKCJI INŻYNIERSKICH

- ▶ sprężanie zewnętrzne – Niskotarciowy System Sprężania NSS
- ▶ pręty sprężające

GEOTECHNIKA

- ▶ grunt zbrojony
- ▶ konstrukcje TECHSPAN - łukowe obiekty inżynierskie

TECHNOLOGIE BUDOWY

- ▶ nasuwanie podłużne
- ▶ betonowanie metodą wspornikową
- ▶ montaż segmentów
- ▶ podnoszenie ciężkich elementów

